3:6

Pardes PROJECT

LEADERSHIP

MANY OF THE TOPICS INCLUDED
IN THE PARDES CURRICULUM
ARE FAR-REACHING AND HAVE
BROAD RAMIFICATIONS.
THE INTENT OF PARDES IS TO
PROMOTE SENSITIVITY AND
SPIRITUAL GROWTH THROUGH
EXPOSURE TO A VARIETY OF
TORAH SOURCES.
IT IS NOT WITHIN THE PURVIEW
OF PARDES TO ARRIVE AT
CONCLUSIONS RELEVANT TO
DECISIONS OF HALACHA.
PLEASE CONSULT YOUR RABBI
FOR PERSONAL DECISIONS.

INTRODUCTION

ow do we move through life? Does the head direct the body, or does the body lead the head? This question applies on a personal, as well as on a communal, level. According to Kabbalah, all of society can be considered like one body: the workers are the hands, artists are the heart, financial backers are the spine and the leaders are the head.

Our question now takes on new meaning: How does society evolve and grow? Does the leader influence the followers, or do the followers influence their leader? Is it the leader's role to direct the communal body, or is the leader merely a "figurehead," subject to the whim and will of those beneath him? Or perhaps the relationship between leader and society is symbiotic, with each side influencing the other? As the saying goes, "The people get the leader they deserve."

The Talmud puts this issue in the form of an argument: One rabbi said, a generation is as good as it's leader; the other said, the leader is as good as the generation. (Talmud Bavli Archin 17a). Just as a tiny body cannot carry an oversized head, and a small head cannot lead a large body, a leader and his followers must be on parallel moral, ethical and spiritual levels.

Along these lines, the Talmud makes an amazing observation. When the Israelites sinned by building the Golden Calf, Moses was still on Mount Sinai with G-d. Suddenly, G-d told Moses, "Go, descend

from here, your people have become corrupt." According to the Talmud, G-d was telling Moses, "I've only given you greatness for the sake of the Jewish people, now that they are sinning, you must descend too." (Berachos 51).

We often excuse the misdeeds of our leaders by saying that as long as they are doing a good job, we shouldn't delve into their personal behavior. Aristotle said to his students, "Do as I say, not as I do." From a Torah point of view, however, we care as much about who a leader is as we do about what he or she does. Our concern is based on a simple premise: that the moral, spiritual and ethical fiber of a leader will influence people as much as the head influences the body. On the other hand, if the body is ill, won't the head also suffer? Can we really demand that the leader be on a higher moral level than we ourselves are? When our leader is corrupt, perhaps we should scrutinize our own behavior first. If G-d gives us leaders who mirror ourselves, then perhaps we should be the first ones to change.

Rabbi Yaacov Haber

HOW WOULD YOU RESPOND?

1 For several months you have been inspired and mesmerized by the new rabbi whose classes you have been attending. He as opened up your heart and mind to concepts of spirituality, ethics and philosophy that have changed both the way you think, and the way you observe Judaism. Recently, however, you begin to notice in the rabbi certain characterological and behavioral deficiencies that are troubling. You begin to wonder whether you should continue to learn from this flawed individual.

You are proud of your many accomplishments, and are gratified that you have earned a significant degree of respect from your community. You are also comfortable with your relationship with G-d. Sure you have observance lapses, and you conduct yourself as less than saintly in certain private matters, but you decidedly conclude that those are issues of importance only between you and your Creator; really no one's business but your own. When invited, and then urged, to serve as president of your local Jewish community council, you responded that you will consider the invitation, but you knew immediately that you would accept. Later that evening, however, you begin to wonder whether you should withdraw your name from consideration in light of your habitual indiscretions. But you note that your private life is clearly irrelevant to the particular tasks that you have been invited to undertake. And moreover, your questionable behavior will certainly not be discovered by others. And you really are the most suited for the position. On the other hand, however, is it right?

THIS IS THE DEFINITION OF A KING: a man who transcends his environment by virtue of his spirit, who stands firm in his convictions so as not to be influenced by his surroundings, and remains un-swayed by the many currents that sweep over him from every direction. True, this is difficult, for it is human nature to be influenced by one's society, and to be moved by everything that the masses agree upon. This is not only true of simpleminded men, who lack self-initiation, for even men of brilliance and understanding find it difficult to free themselves from the opinions of the world, and instead, build their entire philosophy and world-view upon "accepted" universal principles.

But when a person can rise high above his peers, firm in his conviction to Torah, empowered by his original thoughts that bring him above the head of the masses, to this degree he reigns over them, and influences and rules over society.

In order for a man to reach a level in which he rules over his environment, he must first rule over himself, his strengths and his passions; for this is truly the greatest and most far-reaching sovereignty in the world. Even the greatest monarch, who rules from one end of the earth to the other, still does not have as many servants to heed him as the man who rules over himself, over the myriad of feelings and forces that are found in his life and his heart, and that beckon constantly to find their purpose and their proper expression. This man is indeed the greatest, most exalted king.

Shiurei Da'as 3, p.15

Source, p. 24 Biography, p. 14

It is customary to recite the following prayer before entering into a Torah discussion.

Shulchan Aruch O.H. 110

יהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלקי אבותי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר ולא יכשלו חברי בדבר ולא על אסור מותר ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

ay it be Your will, Hashem my G-d and G-d of my fathers, that You illuminate my eyes with the light of your Torah and that You save me from all stumbling blocks and errors, whether it be in discussions of what is prohibited and what is permitted or in monetary matters, whether it be in any other Halachic decisions or just in theoretical study. I pray that I do not make any mistakes, and if I do, my study partners should not take delight in them. I pray that I should not proclaim the impure pure or the pure impure, the permitted forbidden or the forbidden permitted. I pray that I should not derive joy from the errors of my study partner. Open my eyes and allow me to see the wonders of Your Torah because it is from G-d that all wisdom comes forth, it is from His mouth that I will acquire wisdom and understanding. Amen.

DISCUSSION POINTS

1 Rabbi Yehuda Nasia and the Sages had an argument. One said, the generation is as good as their leader, the other said, the leader is as good as the generation.

Talmud Bavli, Archin 17a

Source, p. 25

2 It is precisely because of the broad vision of a leader that he is more likely to sin than the average person. Sometimes, it is the fault of the Jewish people that the king sins. If the people were devoted to G-d, then the leader would also guard himself to be clean like them, in order that they remain in awe of him.

Meshech Chochmah, Vayikra 4:21-22 Source, p. 26 Biography, p. 14

3 The leader of a people is the entire people itself. If he is pure, the whole nation is pure; if he is impure, the whole nation is impure, and is punished on his account.

Zohar Bechukosai 28

Source, p. 27 Biography, p. 15

4 R. Jose said, "Israel was exiled and the Temple in Jerusalem destroyed because its leaders were corrupt, for the spiritual state of the leaders will become the spiritual state of all Israel.

Zohar Vayikrah 349

Source, p. 28 Biography, p. 15

5 If a leader has not perfected himself before assuming power, the people will also not reach perfection. However, if he elevates himself first, his people will become elevated.

Adra Rabba 174

6 The greatness of a leader in Israel depends on the greatness of the Jewish people; for he is them. All of the greatness of Moses was because of the people. When they sinned, G-d told him "Descend!" Meaning, now that the Jewish people are sinning, you too must descend from your greatness.

Rabbi Yonason Eibeshitz, Yeiros Dvash, Drush 4 Source, p. 29 Biography, p. 16

A true leader is not merely like an army general, who directs his followers and holds the reigns of authority. A Jewish leader is completely different. Just as a father supports his son, physically and spiritually, feeding and sustaining him through his merit, so a true leader bears his followers, and because of him, they are blessed physically and spiritually.

Rabbi Yerucham Levovitz, Da'as Chochmah U'Mussar 68 Source, p. 29 Biography, p. 16

A leader is according to his generation; a flaw in the generation will cause a similar flaw in the leader.

Rabbi Tzadok HaKohen from Lublin, Poked Akerim p.49 Source, p. 30 Biography, p. 17

9a One should not appoint a leader for the people unless he has a sack of reptiles hanging behind his back (skeletons in the closet).

Talmud Yoma 22b Source, p. 31 **9b** Even if he is appropriate for the role, in case he becomes arrogance and his appropriate for the role, in case he becomes arrogance and his appropriate for the role, in case he becomes arrogance he becomes arrogance and his reign ended.

Meiri ibid.

Source, p. 32

9c The problem should be "behind his back," that is, not so obvious and public. Because a blatant deficiency is a disgrace to the leadership.

Maharsha ibid.

Source, p. 33 Biography, p. 18

9d Sometimes it is the very fault of the leader, which enables him to connect with his people. If the righteous man would always be perfect, there would be no place for the people to connect to him. Thus, he must always have a skeleton in his closet (a sack of reptiles) so that he can have a way to connect with the people.

R. Yaakov Yosef of Polnoye, Toldos Yaakov Yosef, Kedoshim Source, p. 34 Biography, p. 19

A leader must be compatible with the people. Even though his soul is far above the masses, there must be some connection between them. When Israel was on a high level before they sinned [with the Golden Calf], Moses was also on an exalted level. But when they sinned, it wasn't possible to lead them if he remained where he was. Therefore, he had to descend from his greatness, so that he could lead the nation on a lower level.

R. Avraham Yitzhak Kook, Ein Ayah, Brachos 51 Biography, p. 19 11a And Moses said to the L-rd, Let the L-rd, G-d of the spirits of all flesh, set a man over the congregation, who may go out before them, and who may go in before them. So That the People of Israel should not be like sheep without a shepherd.

Numbers 27:15,16

Source, p. 34

11b "...Set a man over the congregation" — A leader should be over the people, and not under the people.

R. Zalman Serotzkin, Oznaim LaTorah, loc. cit.

Source, p. 35 Biography, p. 23

 $11c^{"\dots who\ may\ lead\ them\ out,\ and\ may\ bring\ them\ in"}$ — He leads them out of lowness and impurity, and brings them to nobility and holiness.

Chidushei HaRim

Source, p. 36 Biography, p. 20

11d "...as a sheep without a shepherd" — When there is no shepherd than the sheep become the shepherd. If there are no qualified leaders amongst the people, a vacuum is created and the self-interested underqualified people take leadership.

Malbim, HaTorah V'HaMitzvos

Source, p. 36 Biography, p. 21

12 A King of Israel should be humble and never conduct himself with excessive arrogance. ...He should take mercy on both young and old, and have compassion on people of even the lowest stature. When he speaks to the community, he should address them softly. ...There is none greater than our teacher Moses, and he said, "What am I." The king should bear the burden, pain and complaints of his people just as a parent bears the burden of his child. The Torah calls him a shepherd, and of a shepherd it says, he picked the little sheep up in his arms and carried him on his shoulder.

Maimonides, Laws of Kings, Chapter 2:6

Source, p. 37 Biography, p. 22

13a "Before the Messiah comes, the generation will have the face of a dog"

Sotah, Chapter 9, Mishna 15

Source, p. 38

 $13b \ \ \, \text{Even though a dog runs ahead of its master, as though it were leading, it continually looks back to make sure that its master is behind it. Likewise, in the generation before the Messiah, the leaders will always be looking backward to see if the people are pleased with them. And if not, they will change direction, because they only want to flatter the people, and do what they want.$

R. Yisroel Salanter quoted in Source 1, p. 24 Biography, p. 22

14 If you see a hypocritical or wicked man leading the generation, better that the people should flee like birds, and not be led by him.

Midrash Rabba, D'vorim 5:8

BIOGRAPHIES

Rabbi Yosef Yehudah Leib Bloch (1860-1930)

In 1910, Rabbi Yosef Yehudah Leib Bloch succeeded his illustrious father-in-law, Rabbi Eliezer Gordon, as Rosh Yeshiva of the famed Telzer Yeshiva. Rabbi Bloch created a new genre known as Shiurei Da'at, which were lectures on musar and basic principles. Four volumes of such lectures were published. He also had an original approach to halacha and some of his lectures have been published as Shiurei Halacha. Rabbi Bloch saw the unity of all aspects of the Torah and their root in the supernal world. Under his guidance, a little known elite society was formed, Agudas Emes V'Sholom, whose purpose was to develop individuals capable of influencing the generation. He warned that the purity of the idea might be tainted by publicity (see HaMayan, Tishrei Tashnaz). The Telzer Yeshiva was a complex of institutions for all ages. The Yeshiva was also innovative in the education of girls.

Rabbi Meir Simcha HaKohen of Dvinsk (1843-1926)

Reb Meir Simcha was one of the most unique of the Torah giants of this century. He is renowned for two works: Ohr Samayach, a brilliant commentary on the Rambam's Mishne Torah and Meshech Chochmah, a profound commentary on Chumash. Rabbi Yehudah Copperman, editor of the latter work, describes it as a unique blend of "Halacha, thought and commentary." In it R. Meir Simcha demonstrates the unity between the written and oral laws and presents strikingly original interpretations of both Biblical verses and Talmudic passages. His unusual mastery of the entire philosophic and kabbalistic literature is reflected throughout. In a

famous near prophetic passage written before 1926, he presents a brilliant theory of Jewish history in the Golah and refers to those who forget their origins and think "Berlin is Jerusalem," and are doomed to destruction (B'chukosai). He wrote that it is not surprising that a Jew willingly gives his life to sanctify G-d's name because it is natural that when one is confronted with an opposite force, his essence comes to the fore (Va'eschanan).

His mastery of the Jerusalem Talmud was such that when in 1906 Shlomo Friedlander alleged to have discovered the missing Talmud on Kodoshim he was able to immediately determine that it was a forgery.

Reb Meir Simcha served as Rabbi of Dvinsk for nearly 40 years and was deeply loved by his congregants. He frequently helped couples to become reconciled. A couple once visited him to discuss their problem and after a lengthy period there was a noise of singing and dancing. R. Meir Simcha's secretary peered in to see the strange sight of the Rav dancing with the couple to help them in their reconciliation. During World War I when many Jews fled from Dvinsk he said that if there were only nine Jews left he would be the tenth, and that each bomb has a specific address. He was respected by all segments of the population and was once described by Chaim Nachman Bialik as "a walking encyclopedia." In 1906 he was offered the position of rabbi of Jerusalem but bowed to the entreaties of his congregants to remain in Dvinsk. In relation to this proposal 20 prominent leaders of Dvinsk wrote to Jerusalem as follows: "We of the Russian Golah in the city of Dvinsk rise up in response to the report that the sons of Jerusalem wish to take away our master, our teacher ... not only will they destroy us but the entire Golah for whom he is the teacher and the respondent for all who seek the word of G-d."Reb Meir Simcha was a strong supporter of the settlement of Eretz Yisrael and greeted the Balfour Declaration with enthusiasm. He also believed that in order for a Rav to be a true leader of his community, he needed to be fluent in the language of the land.

Besides the above mentioned works, he also wrote novellea on the Talmud and a volume of responsa which were recently found and printed. M.G.

Zohar

The Zohar is the central work of the Kabbala and Jewish mysticism. It first became known in the thirteenth century. The Zohar is actually composed of several works, the most well-known that of the commentary of the five Books of Moses. Because of its esoteric nature, the Zohar was not published until 1558 when it appeared in Mantua, Italy amidst some controversy. Numerous commentaries have been written on different parts including those by R. Moshe Cordovero, the Gaon of Vilna, and R.

Gershon Henoch Lainer of Radzyn. R. Dovid Luria (Kadmus Sefer HaZohar) and R. Isaac Chaver (Magen V'Tsina) wrote works to prove the antiquity of the Zohar. It is a complex work of varying levels of difficulty. It has inspired many generations to a deeper understanding of the Torah. R. Pinchas of Koretz, one of the Hasidic masters and an associate of the Ba'al Shem Toy commented that he could not exist without the Zohar.

Rabbi Yonason Eybeshitz (1690-1764)

An exceptional Talmudist, Halachist and Kabbalist, Rabbi Eybeschitz held positions as dayan of Prague, and later rose to the position of Rabbi of the "Three Communities," Altona, Hamburg and Wandsbek. He had contacts with Christian leaders of the period, debating religious and philosophical topics with them. His position was challenged on a number of occasions following allegations that he was a secret follower of the Shabbateanism, an outlawed movement centered around the false messiah Shabtai Zvi, despite Rabbi Eybeshitz supporting the excommunication of all Shabbatean followers. The controversy over whether Rabbi Eybeshitz was a Shabbatean spread to all major Jewish communities, and attacks by opponents lasted until his death.

Rabbi Yeruchem Levovitz (1875-1936)

From that day on I have striven to relive the sublime feelings, the awe, the joy, the inner fervor for holiness which were awakened by being in his presence.

—Rabbi Shlomo Wolbe (Preface to Alei Shur)

the Mirrer Mashgiach," as Rabbi Levovitz was known, was one of the most influential musar thinkers of his time. He first studied with R. Noson Zvi Finkel of Slabodka, who sent him to Kelm where he arrived in the last year of R. Simcha Zisel, the Alter of Kelm's life. Rabbi Levovitz said that all of his thought was a commentary on R.S.Z. Reflecting back many years later he recounted his feelings at the funeral of his mentor: "I have only now begun to understand what man is, and what his obligations are, just now are my eyes opened as I heard your words just a few times and now you have left me."

Rabbi Levovitz first became "Mashgiach" (spiritual mentor) in the Mirrer Yeshivah in 1908, but during the dislocations caused by World War 1 he assumed various positions in different Yeshivos until 1923 when he returned to his position in Mir.

He was a man of powerful intellect who accomplished in the sphere of Aggada what others of his generation achieved in the sphere of Halacha. He unraveled many puzzling aggadic passages and made them shine with fresh clarity and light.

He believed that man's inherent nature was the best guide to understanding Torah. He once said, "a person who does not recognize his abilities cannot understand Torah." Man's labor must be from within himself, not imitating others; by bringing the grandeur of Torah to ourselves we can attain all we need for our avodah (service) in attaining shleimus (wholeness). Faith must reach the level of our instinctual being(chush). One's physical body must become one with his neshama.

In the last period oh his life, highly educated students from Western Europe and America came to the Yeshiva with many questions. Reb Yeruchem devoted much time to explaining the difference between the knowledge of Torah and that of science and he had a great impact. After many years one of those students was asked why he became such a "fiery Chasid" of Reb Yeruchem. He replied that he was one of the dead whom Reb Yeruchem had revived and that was enough reason.

His personality was regal, but self-effacing. His devotion to his students knew no bounds. He once took sick and was prevailed upon to visit Carlsbad. At the time he wrote to a friend that he did not know whether it was proper to forsake the Yeshiva for "a man involved in the group can never leave and I question whether he may do so even when his life is at stake (pikuach nefashos)." Reb Yeruchem's essays are collected in Daas, Chochmah, and Musar and his lectures on Chumash in Daas Torah. A lengthy essay, on Reb Yeruchem's life and thought, Adam Biykar, was written by Rabbi Shlomo Wolbe. **M.G.**

Reb Tzadok HaKohein of Lublin (1823-1900)

av Tzadok, or "The Kohein" as he was known amongst Chassidim, was one of the most prolific authors in the history of the Chassidic movement. Born into a non-Chassidic rabbinic family, Rav Tzadok became famous as a child prodigy authoring articles and books which later became classics. Later in life, Rav Tzadok became Chassidic and became a Chassid of the Izbitcher Rebbe. Having excelled in both the Chassidic and non-Chassidic world, Rav Tzadok's writings became a synthesis of analytical logic and mysticism. Eventually, Rav Tzadok became the Rebbe of Lublin. His writings are treasured by scholars everywhere. Y.H.

Rabbi Shmuei Eliezer Edels (MaHarSha) (1555-1631)

beb Shmuel wrote one of the most incisive and keenly analytical commentaries on the Talmud, Rashi and Tosofot. A model of logic and terseness it was quickly accepted and was printed in almost all editions of the Talmud. If one grasps the MaHarSha he has understood the Tosofot. R. Shmuel also wrote an extensive commentary on the aggadot of the Talmud which reflects his wide knowledge of philosophy and Kabbalah.

From the 16th to the 18th century Jewish autonomy reached its zenith in the Council of the Four Lands, through which the Jewish provinces were administered. The Council met twice a year at the Lublin and Yaroslav fairs. One of the greatest authorities of his day, the MaHarSha was an outstanding figure at the meetings of the Council. While away at the fairs he was absent from the Yeshiva when certain pages of the Talmud were studied. Because he could not benefit from the usual give and take when those pages were being studied, he refrained from printing his commentary on those pages. (See his remark at the end of the Seventh chapter of Shabbos and the Sixth chapter of Sanhedrin.)

For twenty years MaHarSha directed the Yeshiva in Posen. During this time all the expenses of the Yeshiva were assumed by his mother-inlaw, Edel. In appreciation of her support he adopted her name. After her death he served as rabbi in the following prominent communities: Chelm, Lublin and Ostrog. His commentary on Aggada contains numerous references to the conditions and problems of his time. It also includes his sharp critique of contemporary failings such as wealth being a prerequisite to attaining positions in the community.

In his will, R. Yonah Landsofer admonishes his sons to be sure to carefully study Tosofot with the MaHarSha, as his commentary is true and profound and "the spirit of G-d spoke through him for without the holy spirit it would have been impossible to compose such a work."

The Hazon Ish had this to say about study of the MaHarSha: "I cannot refrain from pointing out that our generation has not done well in forsaking study of the MaHarSha which is a wonderful gift granted to Israel...to train them in laboring in Torah...which converts matter to spirit and body to soul... This holy book is full of profound ideas and trains a person in correct analysis. The Goan R. Akiva Eger did not neglect any part of this work. From the day that this book was neglected the understanding of Pshat was lost and students became accustomed to facile analysis...."

On the door post of R. Shmuel's house were inscribed the words, "No sojourner spent the night outside, my door was always open to the guest." (Job 31:32) M.G.

Rabbi Yaacov Yosef of Polnoye (died 1782)

abbi Yaacov Yosef of Polnoye is the primary first-hand source for the Torah of the Ba'al Shem Tov. His main work, Toldos Yaacov Yosef, is replete with direct quotes from the Ba'al Shem. It is the first major work which expounds Chassidism. Reb Yaacov Yosef was a great talmid chochom and was the rabbi of Shargorod. When he embraced Chassidism, he was expelled from his position on a Friday afternoon. It is said that G-d sends the cure before the sickness. The rationalism of the enlightenment which undermined religion was met through Chassidism by an unprecedented yearning for spirituality. In the name of the Ba'al Shem, Reb Yaacov Yosef characterized foreign thoughts during prayer as "kelipos" (shells), which contained divine sparks waiting to be redeemed and elevated. By engaging in this process, a Jew participates in the end of the exile of the shechinah. Reb Yaacov Yosef developed the concept of the tzadik as the conduit for spirituality to the masses and the interdependency of the two. Ironically, he did not personally enjoy a great following and Rabbi Dov Baer of Mezhirech, rather than he, became the successor to the Ba'al Shem Tov. However, his written words retain their power and influence. M.G.

Rabbi Abraham Yitzchak Kook (1865-1935)

The first chief rabbi of what was then Palestine, Rabbi Kook was perhaps the most misunderstood figure of his time.

Born in Latvia of staunch Hasidic and Mittnagdic stock, he retained throughout his life a unique blend of the mystical and the rational. He was a thorough master of the entire Halachic, Midrashic, philosophic, ethical, and Kabbalistic literature. But more important, he brought to bear the entire tradition upon the contemporary scene. He saw the return to Eretz Yisrael as not merely a political phenomenon to save Jews from persecution, but an event of extraordinary historical and theological significance. Rabbi Hutner once said that Rav Kook peered down on our world from great heights and hence his perspective was unique.

Above all, Rav Kook pulsated with a sense of the Divine. And, he sought to reach those who had strayed. He once quoted the rabbinic dictum that one should embrace with the right hand and rebuff with the left and commented that he was fully capable of rejecting, but since there were enough rejecters, he was fulfilling the role of embracer. On the other hand, he was never tolerant of desecration of Torah, as will be clear to any objective student of his life and works.

Though keenly aware of the huge numbers of non-observant Jews, he had a vision of the repentance of the nation. His concept of repentance envisioned in addition to the repentance of the individual, a repentance of the nation as a whole; a repentance which would be joyous and healing. He refused to reject Jews as long as they identified themselves as Jews. In a noteworthy exchange with his great friend, admirer, and opponent, Rabbi Yaakov David Willowski, Rav Kook explained the two components of a Jew: his essential nature — the pintele yid, and the path he had chosen in exercising free will. Even if the second element were weak, as long as the first was not repudiated, there was still hope.

He called for and envisioned a spiritual renaissance where "the ancient would be renewed and the new would be sanctified." His vision of repentance disdained fear and apprehension and looked forward to "the poet of Teshuva, who would be the poet of life, the poet of renewal and the poet of the national soul waiting to be redeemed."

Perhaps he was that poet.

Rav Kook's printed works to date are in excess of 30 volumes with many works still in manuscript. There are a number of translations into English of a small fraction of his works. M.G.

Rabbi Yitzchak Meir Rothenberg Alter (The Chiddushei HaRim) (1799-1866)

abbi Yitzchak Meir was the founder and first rebbe of the Ger dynasty, which at one time counted over 100,000 Chasidim, and to this day remains one of the largest Chasidic groups. He was a child prodigy who was sought after by all the great Polish Chasidic leaders. The Rim's mother Chaya Sara, was an orphan who was raised by the Koznitzer Maggid, and the Maggid played a great role in Yitzchak Meir's early development. The Rim became a disciple of Rabbi Simcha Bunem of Pshischa and Rabbi Mendel of Kotzk. He once said that "according to Pshischa Chasidus a person does nothing with his external limbs, the main thing is the inner self, from which one is inspired to act."

Ger emphasized the centrality of Torah and self-development, the externals of Chasidus were minimized or disdained. Though Pshischa and Kotzk were elitist, Rabbi Yitzchak Meir showed how their principles could be embraced by all Jews. From Pshischa and Kotzk Ger absorbed a healthy skepticism of human motivation and the demands of the ego.

The Koznitzer admonished Rabbi Yitzchak Meir to propound chiddushim (new thoughts) every day and one notes a freshness and dynamism in the Rim as well as in other Polish rebbes. In his approbation to Rabbi Bunem's Kol Simcha printed just 33 years after the latter's death, Rabbi Yitzchak Meir expresses the hope that "probably even today his words will inspire the hearts." Presumably he could only say "probably" because the new generation needed fresh inspiration. He interpreted Hillel's "if not now when" to mean that each moment has its own fresh demands.

Rabbi Yitzchak Meir was a true leader and was deeply involved in all political events affecting his flock. His halachic writings are characterized by scintillating brilliance and his non-halachic thought by great depth and warmth. The custom to make siyyumim during the nine days was seen by Rabbi Yitzchak Meir as motivated by a desire to bring Jews together in a harmonious spirit and thus rectify the sin of sinas chinam which had caused the destruction of the Temple.

Rabbi Yitzchak Meir's personal life was filled with tragedy. All his thirteen children died in his lifetime. When he finally consented to assume leadership after the death of the Kotzker he remarked: "I am not a rebbe. I do not want money. I do not care for honor. All I want is to spend my years bringing the children of Israel nearer to their Father in Heaven." M.G.

Reb Meir Leibush (Malbim) (1809-1879)

av and Biblical commentator, Malbim is an acronym of his name Meir Leibush ben Yechiel Michel.

He was born in Volhynia and was still a child when his father died. he studied in his native town until the age of 13. He then went to Warsaw where he was known as the 'iluy (prodigy) from Volhynia.' He was Rav of several cities but he suffered much presecution beacuse of his uncompromising stand against Reform, leading even to a brief imprisonment on a false accusation. He wandered much of his life, serving as Rav in various cities for several years at a time-even serving for a short while as chief Rabbi of Rumania.

His fame and immense popularity rests upon his widely esteemed commentary to the Bible. His first published commentary was on Megillas Esther(1845). His commentary to the remaining books of the Bible were published between then and 1876.

His commentary on the Bible (as the author sets forth in his introduction to Isaiah) is based upon three fixed principles: in the text of the Torah and the figurative language of the prophets there are no more synonyms repetitions; profound and brilliant philosophical approach to Biblical commentary, his similar Commentary to Psalms, and Horeb, a philosophical analysis of the mitzvos.

Rav Moshe Ben Maimon (The Rambam) (1135-1204)

oses Maimonides is known as the greatest Jewish philosopher and Codifier of Jewish law in history. Born in Cordova, Spain, he was forced to flee from fanatical Moslems at the age of thirteen, where he traveled with his family to North Africa, and ten years later to Palestine. As a result of the devastation left by the Crusaders, Palestine was virtually uninhabitable, forcing the family to move to Fostat (current day Cairo). Throughout these journeys, the young Maimonides had concentrated on Torah studies under the guidance of his father, and by the time he reached Fostat had become a famous scholar. Supported by his merchant brother, the Rambam was able to write copiously, gaining international acclaim in both Jewish and secular fields of knowledge. After the tragic death of his brother, the responsibility of supporting his family fell on the Rambam's shoulders, and through his fame he was appointed chief physician of the Sultan. Despite the immense workload that was required, not only with his responsibilities to the royal family, but to the entire Egyptian community as the official Nagid (royally appointed leader), and to the halachic questions of world Jewry known as responsa, the Rambam was remarkably able to complete some of his greatest Jewish works, including his philosophical work The Guide for the Perplexed and his magnum opus the Mishna Torah — the great codification of all Jewish law. While he was considered an undisputed leader of world Jewry at the time, there was bitter opposition to much of his works because they incorporated much of Aristotelian philosophy that went against the traditional purist ideology of much of Ashkenazic Jewry, and others believed his codifications would make much of the role of the rabbi and the oral tradition obsolete. A.B.

Rabbi Yisrael Salanter (1810-1883)

abbi Yisrael Ben Ze'ev Wolf Lipkin (of Salant) was the founder and spiritual father of the Musar movement. The movement taught techniques for spiritual and character growth. He held positions as the "mashgiach" (spiritual mentor) in a yeshiva, and as the head of a Yeshiva in Vilna. He went on to establish his own Yeshiva. There he began to spread the doctrine of Mussar, a moral movement based on the study of traditional ethical literature. Rav Lipkin founded a Musar Yeshiva in Kovno as well as a Kollel for young married students. Salanter moved to Germany and then to France in order to disseminate Judaism and Torah. Some of his revolutionary ideas included the compilation of an Aramaic-Hebrew Dictionary - for better understanding of the Talmud, translating the Talmud into Hebrew, and the teaching of Talmud in universities. Ray Lipkin's most well known work is "Iggeret ha-Musar," the Ethical Letter.

Rabbi Zalman Serotzkin

abbi Zalman Serotzkin was one of the stellar Jewish personalities in pre-war Poland and post-war Israel. As Rav of Lutzk, head of the Vaad Hayeshivos, and close confidant of Rabbi Chaim Ozer Grodzenski, he was at the center of the struggle to preserve Torah values and foster Torah education - first in the embattled Jewish life of the pre-Holocaust generation and then in the formative years of the Jewish state, when the foundations of a Torah society were being laid.

That was one aspect of this multifaceted giant. As the spiritual leader of a major Jewish community, he was a Torah scholar of world stature. And as an international Jewish leader, who sought ideas and policies not in popular trends but in the timeless wisdom of the Torah, he became renowned for his insights into the Scriptures. Weaving the richness of his life experience with his profound knowledge of the Talmud, Midrash, and Codes, he was able to show how the verses of the Torah provided guidance and insight for every situation.

Oznaim LaTorah was his masterpiece. Into it he poured his massive intellect and wealth of accomplishment. A.S.

Preface

Shiurei Da'as 3, p.15

לא כבוד, אלא כלון! לא שררה - אלא שפלות! לוה יקרא מלך כשהאדם מתרומם במעלות נפשו על סביכתו, בהיותו תקיף בדעתו אמיץ כשכלו, מכלי שיונהג מן הסביבה, מכלי שינוע לכל רוח הכא מכל צד.

וואת היא באמת עכודה קשה לאדם, כי מבע האדם חוא להיות מושפע מן החברה, כל מה שמומכם אצל ההמון לזת תכנע נפשו ולא רק קמני השכל, אנשי ההמון, שאין להם שום יומה עצמית, אלא אפילו המשכילים בעם ואנשי הדעת קשת להם מאד להשתחרר מן הדעות וההשקפות השוררות בעולם, מעמידים הם וכונים את חשכפת עולמם ושכלם על ימודות ומונחים המקובלים בעולם, קשה לו לאדם מאד למצא כו בעצמו את דעתו וחשקפתו הנכונה הכלתי משועבדת לחברה ולסביבה. שמעתי כשם הגאון הצדיק ר' ישראל סלנטר וצ"ל שבאר את מאמרם ז"ל על עקבתא דמשיחא בפני חדור כפני הכלב" -- כשרואים עגלה נוסעת וכלכ רץ לפני' אי אפשר לדעת מי הוא המנהיג ומי המונהג. לכאורה הכלב הוא המנהיג כי הלא הוא רץ לפנים והענלה נוסעת אחרין: אולם כשמגיעים לפרשת דרכים רואים כי חכלב טומד ומחזיר פניו לראות לאן העגלה נוסעת. מוח נדע כי לא הכלכ חוא המנהיג אלא רץ הוא לצד זה שתכוונו העולה. כן יהי' כעקכתא דמשיחא: פני הדור, מנחיגי האומה, לא ינהיגו את דורם על פי דעתם ושכלם, אלא יסכו תמיד את פניהם לראות לאן דעת הדור נומה שינהיגוהו וכאמת כל זמן שמלובש האדם בחומר ויש לו מגט ומשא טם החברה, אי אפשר לו להשתחרר כליל מוה, אך אם האדם מתנשא כמדה גדולה על החברה, תקיף הוא בדעתו --דעת תורה. כח כמדה שהגיע למדרגה תקיפות דעת מסורית להשקיף מעל ראש ההמון, כאותת מדה מולך הוא על החברה, משפיע ומושל כה, וסכיכתו אומרת לו כבוד אם רק יש בו כמובן יחד עם זה מן המשקל להיות משאו ומתנו כנחת עם חבריות, כי לולא זאת יכעים את חבריו ויקציפם בהנהגתו הקשה ואף על פי שיש בו מעלות הנפש לנחול כבור מעורר הוא קצף ואינו מקובל על הבריות. אבל אם רק אין כוגו והנהגתו הקשה דוחים את הכבוד, אז כל העולם יכיר גדלותו ויכנעו מפנין ויתנו לו כתר מלורה

Talmud Bavii, Archin 17a

PC#1 77

פרשעת מוומנת לי למי ששברו פלה ארכמים זים כלא ישרון: המצב יו בעוד השנים בניוד השניון בעודן. חימה אמא לא שאל דכודם ביבויקים ולדקים ברושים לפי שביקם הקביה להפורצ בנפרן וו כי ברצון פני שהפרין לה המשיר כי '(פי רש") לפיל מעשה בכחשית בינויהם: ושקפת ותרה אור כשם: כיתיהל י נית לרלים:

(וף כ) פרק חון נעודין פחוז כר: מפרן נים מחוף וכרים מח כמצריך חקה נה כטוד אות ביי פיר מכנשם

כין חותר בנדרים מבעור (דף מכם בניתו מנים יי) חותר בנדרים מבעור (דף מודים מודים מודים מודים חלים על הבהמה ועוף וחון מדומן

ניש יד מה שחן כן בערבין חו(ורות מבשים מים למשקר חטרע מקר): היי ד ב ב בי קינ שמטים במדר היו עם שהפריך אם השבר שבין ממנו: מחן עוד עני ים מפי הריד מנחם

מיתוניי כנון פשיר שחובר מדעי פלי המונ שני ולשר ין זה עלי שמן ערך מני אבל בקרבטה אינו כן סרי שאחר הרבו של מטרם זה פלי כו' יון מהו סליו רבי וחותה משר שחשר שרכי עלי ושמע עני ולנומר מה שלמר זה מלי טיק סרך משיר כמו בקרבנות וכן משתע ינצר דתהצי: "לכל תודה משדל יביר מש אש

משיר מאי הכינפי דמיתי בעשירות

חדה מחד תבל בתרכנות חינו כן וכלח

מקרמנות כמו כן הרון שאם אמר עשיר קרכטת של מלורע שני זה עלי מביא קרבן פשר ואיכ מאי מיטקים בקרבנים לערכין ומצני חחרה פי

כתו בערכן ולרבי דחמר ערכן मिट्दा या दान म्ह तेव द ते אינטריך הוא נמשפי פטרע מער שמדירו עני דסחן שנד משיר שכרי נכי מרכן כן כדין אלה אינטריך הוה למעוכר מלורע מכי ומריכו עשר דם"ר החילורצי כחר חיונה הנכרח מזיל היל נידל כמר מיוכח דגברו ונייסי קרבן סבי קמיל דלו אכל נרכם לא תיפריך כתו למעומי מטרע עני וחדירו עשיר דהוחיל הבערכן חולים כחר מדר משיפה

דכמטדע כמי לאלינו כסר טור ולה הינסרין החה נכבי יכוסי וכן ניי רק 60 כפ סירש רק" וכ רייקטן בסגיה ומרו מי ושמנון כן של לכל לרך מין לרכי דמדמה אמר המשיד פרלי שלי לקרבטח דמטרם משיר דשני הטדר כפי לחיחוי קרובן ממור וסיט –

מוכלו כבולמר המבי הבי מלי קרנטום מטורע וה לפיטוז ואם אמר שיפור מקובצת קבטים מטרם וה נשיפון וחם מגור לן מים שלה בח כן בשרכין מוד פשווה ורבק כיו את א' נפוקבן אווה שלמר הרי מה שלמר זה של ביציה בשלמוניקה

Nº17 הצג מתריכו מן ההצינ דפר פטי: מא הצל בסקרבטות איט כן - פא בקרבטות מור אאלת כפר טולר: לשטמו אם כן מדר בהיא אתבום סלעים ואיך נספר בעוד מי אין ב משל הצל בסקרבטות איט כן - פא בקרבטות מור אאלת כפר טולר: לשטמו אם כן באר בא באיר באוד איני בספר האו איני באיר אי

י למטרין נורר החשלים בירון: בנהר מאו הרכבה השני די ושי עם הרבבה היו בירון ביר

קורקה של המוצאל ושה המוצא במאד מה אוקול מא אמן מלחמש אמה מל מקובה ושהק מאר הוור ומה לא נוקא מקול מעול אל מיד מ בשני אני העל מונה אל המאר, המה לה למיל והוש מצר שיבו עם אמין מלחנו ממהן קובשל או המצבש בה נהקוב ההילום בל האן להבל במא נוצא לואך עם בקובה להמה להנה מקול מקודה מהל מיד מונה מה

פרענות פורפנת לו רציא רבי אליעזר הגרול אימר יו אלטלא כא הכב"ה עם אברדם יצדק ויעקב ברין אין יכולין לעכוד מפני תוכודה רישוב זי נעודי פרס דן מאליפנאבר "ועדה הרוצבו ראשמפה אחבם לפני כש יו שמעו לוון נערכן אין שאליפנאבר "ועדה הרוצבו ראשמפה אחבם לפני "ה את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת

ממרק נתר שור אלע ול מד מביתאבותיכם "זה דור דורשו מבקשי פניך יעקב מדר כרחמרם לקמן: הבאים סלה פליניבה רבי ותוחה נשאח היבנן הדי אפר חד לפי פרנס חד אכד פרנס לפי חח לפאי הלכחא איליכא למעליותא דכר סבר אי מעלי ודא מעלי פרנסומר סבר אי מעלי פרנס מעלי דרא הא איכא צדקיה דהוה מעלי ודרים לא דוה סעליוהא הויקם דלא הוה מעליודדיה הוה מעלי דאמר*רכי יותנן משם נחר ממרוך כרמפרם לקמן אם יפינרבי שמעון בן יודי כאי דכתיב "בראשית " משלכות יהויקם מלך יהודה יו כיקש הקב'ה להחזיר את העולם לחודו וכחו בשביל יהיקים כיון שנסתכל בחוד נתישבה דעתו ביקש הקחש ברוך הוא להחזיר את העולם

לחורו ובדו מפני הודו של גדקדו כיון שנכתבל בצדקיהו נהיישבה דעהו אלא לענין תוקפא וגידותא קאבריגן:

הדרו עלך יש בערכיו

השנ יר בנודר והשנים בנידר והערכין בנערך והעדך כוסן העדך השג יד בטוד כיצד עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני ועשיר שהעדיך את העני נותן ערך עשיר אכל בקרבנותאינו כן הרי שאמר קרכנו שלמצורע זה עלי היה מצורע עני מביא קרבן עני עשיר טביא קרבן עשיר רבי אומר אומר אני אף בערכץ כן לכי ספני מה עני שהעריך את העשור נותן ערך עני שאין העשור חייב כלום אבל עשיר שאכר ערבי עלי ושטע עני ואכר כה שאמר זה עלי נותן עדך עשיריגבויוהשג () פני וכו': (כלי תקבין כבי יו המוד במעריך הוא כרכתי "אשר השג יד הנורר נמערין הוא כנידר במעריך הוא ברבתי "אשר השג יד הנורר נמערין הוא בירוד בנערך הוא איידי ראטרהשג יד בנודר אמר נמי השנים בנידר: השג יד בנודר כיצד עני שהעריך את העשיר נותן שרך עני: ט'ם ראמר קרא אשר תשינ יד העודר בעודר תלה רוזכנא אכל בקיבנות אינו כן הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי היה מצורע עני טביא קרבןעני ואע"ג רטרידו עשיר דקרו נקם: האים (ד) בנפורן ולפו ד פואם דל דוא אבד רדיבנא ולא דל דוא אפר רבי יצחק כשהיה מדירו עני ודלכא עליה דיריה הם התכנא אכדית לא ההכחיב היא

אכר רב אדא בראדבה ואין ידו משנת לדבות

את הנוחד אבל מדירו עשיר הכי נמי דכויתי

בעשדות אכ נאי אבל בקרבנות אינו כן

הרון עלך יש בערכין

לפר כבוגיוו כדכמיו ולוס מך האל בנידר - כרמפרש לקחן ילד שפעריך זקן ערון ערך אין דעלו לואיט כחד שנים רידים דעורר ניהל לול למור מרכי עלי אלא מרך פלוני כלי וערך זקן מכן ששים ומעלה פוצח מערך ילה: והערכון בנסרך - קוב הערך רוכל ונקטה בחר נערך חצל ולח שהערוך אשה ואמר מרך פטנית שלי ניתן שרך (ג) דו סגערך: בומן הערך לדמפרש לקמו שחם המכיך שלתו פחות מכן ששרים דהי שרך קמן וקונס נחינהו משה כן עשרים איע טמן אלא כמעה שהעריך החלה: חמר חני חי בערכן כן אל מחרמי בערכין חמים הקרבנים הד כקרבטת דהת דחמרם דערכין אים כקרצעות מבוים דכא דמי אהדי ומצי מה פני שהמריך עשר נוקן ערך שני לפי השגילו משום דחו בעשר חייב כנום ולח דמי למטרע מה שלמר פל העשיר לה נחכוון הצה לפי חורת שנותני של הששיר שפחותין חו יחירין על שטחיו שלי הלכך נידון נהשג יד דהא לא פידש כלום אלא ערך מורא [בנוחו של] המשיר קיבל סליו ורין מרך כדון כהשביד': תכל משיל שחמר ערכי פני זאף חיב מרך שלה דומית דמנורם שביר ושמע דמי מלי חון ניתן בכבע יר חלח

החומר השתלי עלי (נקמן כי)רומר במרים מבפרכין שיגורים חון נידונים פהצ יד : ומשני מדכמיב על פי להבר השינונו' - כלימור הלוי זקרי נחמריך הכא נודר ס) דניסכא בגידר - דיהאומר דמי פטרי פלי אין

הכל יפן כשוכל דחמרים בפרק

מדון לפי מדם שמים אלה כצי שחותי פלוני נמכר בשוק : וחף של גב דמדינו משיר - בחמיה מדינו כייני אה שחמר קרע מטרעעלי : דלמח

עניה ומערע הם רחמנת הדעום אבל אחדיכו לא האביג דכרי עני: חמאת הההל הוא, אשר נשיא יחטא, העלין שהכהן

חשר יבהשו תורה מפין במשפט החורים ועל פין ילחו

ועל פיו יצוחו. הנה שנגתו הוח עולה זדוו כי העם לח

יקשבו אותו לשנגה או טועה, או מתאותו ודמיוכו, כי

הדוש יהראו לו וכל היולא מפיו הדוש הוא להם, לכן מם הכהו המשיח יחטא לאשמת העם, זהו חטא שלו לזדון

העם, חבל נשיח חף כי ימשול ברוחו חו בחרבו, בכייז

לת יעו העם חחריו. כי לגודל הרחנת דעת החלך הות

נחל להכשל יותר מחקד העם. לכן הזהירתו חורה יותר

על דברים המרחיבים דעתו ומרימים לבנר שלח יכשל

כי הוא עלול לזה יותר מאחד ההמונים. ולכן אחרו

זייל בירושלמי שקלים שחין מושחין כהכים למלכים,

חהו שיסירו דעתו מהדבה בחלהיו ורוממות לבבו יסיר מחתו פחד חלקים, חו כי ישנה ינהגו כתוהו כל ב"י חשר

יקרתו קדוש לו בחשר יהיה התכפר והתרצה ישרחל

לאבינו שבשתים. ואולם מלאנו כי לפעמים אשר בנייי היו

חוטאים נכשל החלך, כתו נדוד שנכשל בתנין ישראל

ויאשיה בהתרותו פי ירתיה וכן כתה, לכן חתר חטחת

החהל הוא אשר נשיא יחטא, שחטאם גורם לזה אשר הנשית יחטת, כי תם ההחל דבוהים בחלקים תו גם

הנשים ישמור נעדיו להיות נהי מישראל ולם יסירו הימתו

מפניהם ודו״ה.

המשיק הוא הנכנס לפני ולפנים, הוא האיש

Zohar Bechukosai 28

כו) ר' אבא אמר, הא אוממוה דאפילו חרב של שלום. כגוו פרעה נכה. אבל וחרב לא תעבור, דא סיעתא דילה והשבתי חיה רעה. דלא תשלוט בארעא, ואפילו העברה בעלמא לא תעבור עלייכו, ואפילו חרב דשאר עמיו, ואפילו ב"ג מזיינא. לא יעבור עלייכו.

כת). דוא דריש יאשיתו מלכא, ואוסמות צדהוא אתפס בתוכייהו דישראל. כמה דכתיב, 11 דוח אפינו משיח יי' נלכד כשחיתותם וגו'. הכא אית לאסתכלא. דהא תנינ<u>ו אי רישא דעמא היא טב, כל עמא משתזכו בגיניה. ואי רישא דעמא</u> לא אתכשר. כל צמא אתפסן בתוכיה. והא יאשיהו רישא דכשרא היה, ועובדור מתכשרו. ז אמאי אתפס בחוביהוו דישראל.

כט) ר אלא על דלא הימין ביה בירמיהו, ה) ולא כפית להר לישראל. דחשיב דכלהו זכאין כוותיה. והוה אמר ליה ירמיה, ולא הימיו בית. ובג"כ אתפס בחוביהוו. ועוד דסיהרא הוה מאיר נהורא, ובעיא לאסתמא.

ל) 🐧 ונתתי משכני בתוככם וגו'. ונתחי משכני, דא שכינתא. משכני: משכונא דילי. דהיא אתמשכנא בחובייהו דישראל. ונחתי משכני, משכוני ידאי. ש מתל לב"נ דהוה רחימא לאחרא, א"ל ודאי ברחימותא עלאה דאית לי נבך, בעינא לדיירא עמר. אמר היך אנדע דתידור גבאי, נטל כל כסופא דביתיה. יאייתי לגביה, אמר הא משכונא לגבר, דלא אתפרש מנך לעלמין.

מסורת הזהר

חלופי ברסאות

צ הגא. ע אלא. ד' ולא וליג אלא על. ש ליג מחל.

נ) (איכה ד) ה"ג רנה: ט) פקודי קכן צ"ר.

דרד אמת הו לא סיתה בהם לייסרם.

הסולם מאמר

> כו) רכי אכא אמר וכר: ראיא הרי העמידוהו, שאפילו חרב של שלום, לא חעבור בארצכם כגון פרעת נכה, שרצה לעבור דרך ארץ ישראל ולא עובו יאשיהו המכך (ד'ה ב' ל"ה). אבל הפירוש הוא חזרב לא תעבור. היינו החברה שלה. הבאים מצד הקליפה הניק. השבתי חיה רעה, היינו הקליפה בעצמה לא תשלום כארץ, ואסילו העברה כעלמא לא תעבור עליכם. ואפילו חרב של שאר העמים, ואפילו

ארם אחד מורו, לא יעבור עליכם. כה) ורא דריש יאשיהו וכי: חון דרש יאשיוע הכלוג שלא הניחו לעבור חייליו של פרעה נכה בארץ, השמידות שהוא בחסס בעונותיהם של ישראל. (וועניון כב:) ועיכ נהרנ או. ככרשו רות אפינו משיח הי נלכר בשחיתותם וגד. כאן יש להסתכל, כי למרבו, COUNTY COM SO SHE ON DIO WAS DE בוכותה ואם ראש העם אינו ישור, כל העם נוססים בעתו, והרי יאשיתו שחיה יאש כשר. To continue admit they below trooped

(דפרי דף קייר עיא)

7>

כם) אלא על דלא הימין וכר: ומשיב, הוא משום שלא האמין בירמיהו (מגילה יד:) ולא ייסר את ישראל שיחורו בחשובה. כי חשב שכולם צדיקים כמותו וירמיה אמר לו זה ולא האמינה ומשום זה נתפס בעונותיהם. ועוד שהלבנת שהיא המלכות. היתה בשפל האור, ההיתה הולכת להסחם לגמרי. כי כבר היה קרוב לחורבן בית המקדש.

מאמר ונחתי משכני בתוככם

ל): ונתתי משכני בתוככם וגר: תחתי משכני, זו היא השכינה. משכני פירושו המסכון שלי, כי היא השכינת, נתמשכנה בעונותיהם של ישראל. כי הוככת עמהם בגלות. ונתתי משכני, משכתי ודאי, משל לאדם שהיה אוהב את חברו. אמר לו, ודאי באהכה עליונה שיט לי אליך אני רוצה לדור עמד. אמר חבירו, איד ארע שתדור אצלי. הלך ולקח כל חמדת ביתו והביא אצלו. אמר הרי משכוני אצלר. שלא אפרד סמך לעולם.

703

Zohar Vayikrah 349

שמז) דבר אחר כי איננו, כמה דאתמר, 6 איננו גדול בבית וגר, איננו: דהא אסתליק לעילא ואתרחיק מכלא. איננו: בזווגא בה. איננו: נ לאשתכחא שמיה רבא.

שמח) איר חייא, מאן אתר שריא - לאתגלאה. אמר ליה, מכי מקדשא. ה דתמו שריא ולבתר אסחרת כל ארעא דישראל. לבתר כד נפקת מן ארעא, קמת על מדברא ויתיבת תמן תלת יומין. ון דברת אוכלסהא ומשירייהא וויתבהא מבי מלכא, וקראת עלה מ איכה ישבה בדד וגר. בכו רבי חייא ורכי יוסי.

שמט) ז אמר רבי יוסי, לא גלו ישראל מארעא. ולא אתחרב בי מקדשא. עד דישראל כלהו אשתכחו בחיובא ח קמי מלכא, ועד דדברי עלמא אסתכחו מ בחיובא בקדמיתא. הה"ר @ עמי מאשריך מתעים ודרך אורהותיך בלעו. דכיון דרישי עמא אוליו בחיובא, כל עמא אחמשכו אבתרייתו. רבי חייא אמר מהכא, ואם כל עדת ישראל ישגו, במאי - הוי. כגין ונעלם דבר מעיני הקהל.. דעיני עמא אינון רישייהו, דכל עמא אתמשכן אבתרייהו.

שנ) אזלו. עד דהוו אזלי חמו חד אתר מדשנא בעשבין, ונהר מיא דהוה נגיד ביה. יתבו. עד דהוו יתבי, פרח חד עופא ורחיש קמייהו. אמר רבי חייא,

מסורת הוהר

ע) ובראשית לסן פקודי סד ציים. ר) (איכה א) ביא ע לאסתכלא. ז ליב לאתנלאה ו לאתנליא. ה ליב ותסף, ו יחיבתהא ומחיבתהא ז אמרון צמר דאם. רבא ציא. ם) וישפיה ב) משפטים ספו 'ציכ. " ח לינ קפי מלכא, ם לינ בחיובא י חדי.

הסולם

דרך אמת ג] מנהנת חיילים.

מאמר

רחל מככה על כניה

חלופי גרמאות

שמו) ד"א כי איננו וכו': סירוש אור. ישראל מארץ, ולא נתרב בית המקרש עד שישראל כולם נמצאו חייבים לפני המלך, ועד שמנהיני העולם נמצאו חייבים תחילה. ניש עמי מאשריך מתקים ודרך ארוזותיך בלעג וכיון שראשי הצם הלפי ברשע. כל העם נמשך אווריהם. ר' חידא אמר מכאל, ואם כל עדה ישראל ישנה במה היה זה, משום תפלם דבר סעיני הקהל. כי עיני העם הם ראשיתם. שכל חצם נפשר אחריהם.

שנ) אולה, עד דהוו ובריו הלכו. בעוד שהיו הולכים ראו מקום אחד שמן בעשבים. ונהר מים נמשך בו. ישבו בצוד שהיו יושבים פרת עוף אחד ועבר לפניהם. א"ר חייא גלך מכאן כי תרנגולי הבר, כלומר שודדים, נמצאים כאן. קמו והלכו. בעוד שהחזירו ראשיהם לאחוריהם. ראו ששודדים רודפים אחריהם. כרה להם נס, ומצאו לפניהם אבן אחת שבה מצרה אחת. נכי" שם. וישבו שם . בל

כי איננו. הוא כמו שנאמר, איננו גדול בבית הזה ממני. שאיננו פירושו איו, דהיינו אין גדול. בבית הזה מחני אף כאן כי אינגו פירושו כי איג, סתם, להיותו כולל דברים הרבה, אי, איננו. כי הסביה נסתלק למעלה ונתרחק מו הבל. בי איננו, שאין עמה בוווג. גי איננו, שספת, שהיא השכינה, אינו שמו הגדול, אלא

שמח) א"ר חייא מאן וכר: אריה, מאיוה מקום התתילה השכינה להגלות, אמר לו, מבית המקרש. ששם היתה שורה. ואחיכ היתה מסבבת כל ארץ ישראל. האחים כשיצאה מן הארץ, עמדה תוך המדבר, וישבת שם ני ימים. והגבילה ההמון והמחנות והתושכים מבית המלך, מירושלים, וקראה עליה איכה ישבה בדד וגוי. בכו רי חייא ור' יוסי.

שמש) אכור ה' יוסי וכרו אריי לא נגלו (ופויי ון כי עיב)

Rabbi Yonason Eibeshitz, Yeiros Dvash, Drush 4

וכבר אמרו כי כל שלימות נשיא ישראל הוא חמיד בעבור ישראל. כי הוא כלול מכולם. וכמו שאמרו על משה שכל שלמותו היה בשביל ישראל. וכמבואר במדרש (וכ״ה בבוכות לב.) לך רד, כלום נתתי לך גרולה אלא כשביל ישראל. עכשיו שישראל חטאו רד מגדולתך. וזהו הנאמד (שמוח יט, טן הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם, דייקא, ולכן היות ישראל במדבר דור דעה, כי כולם השיגו מראה נבואה, מה שלא השיג זולת משה שום נביא. דכתים ודברים ה. דו פנים אל פנים דבר ה' עמכם. וכז אמר בזוהר נח"ב כבו ולא יהיה כדרא דא עד דרא דמשיחא. היה משה בתכלית השלימות עד שלא קם כמשה, וכן תמיד בכל דורות כפי הדור כן מנהיגו, ואף שלא ימלט שישנם בדור רשעים, הן מעט, וגם הן כמו מום עובר, ובכל מקום הלב משפיע ומקבל

Rabbi Yerucham Leibowitz, Da'as Chochmah U'Mussar 68

שוא כל העם את משא כל העם לעבדר וגרי לשום את משא כל העם הוה עלי. האובי הריתי את כל העם הזה אם אוכי ילדתיהו. כי תאמר אלי שאהן בחיקר כאשר ישא האמן את הינק וגו' מאין לי בשר לתת לכל העם הזה וגו׳ לא אוכל אנכי לכדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני, ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרג וגר' ואל אראה ברעתי" (במדבר י"א). לכשורה סשת לוכנו מה היתה מענתו של נשיר מאין לו בשר ונו ומום הוא דבותו לוום בשול. האם הוא נושאה, והלא הכל מיד הי זכאו: אולם אורי שבארבו כאך עניין נאב ובו"י, ביל כבר שעניו נמנחיבי אבל חכלל ישראל מא ביכ אחר לנמרו כאשר לפי תבנה המוז העם. מנחיג" אינו כמו שר בכא בעודים, שהפוליך אותם הוא המנוינג ו"א שהמנוינ הוא מו שפקל האובלים בירה וווא מנחיב אותם בשרביטון ,מנחיבי אצל הכלל ישראל הוא מושב אוור לגבריי, דווינני עיד שבארנו שומאב הנא נושא את בניו ות ברוווניות ווע בנשפיות, ועא המאביל אותם, וועא המודי איתם. ווכל בוכיותיה כמו כן בם תמנוצג הוא באמת ניוש א אתי עדתה מוכאתיו וווא משפיע שליתם ולו בגשביות ותן ברותניות. מש"ר טען -מגדן לי בשר" משום דמשיר שודע פודן של "פנחיני ונא ידע שנאמת המנהיג צריך "לתת בשר"

לדור המדבר שהיי מהבלי החושבים ומשורש נכש מרע"ה היו הם חפלים ומשתוקקים לחור ההגלות הוה דתובב"ב שאין בו העלם כלל שיהי׳ הבוע בלבם ושלא ילטרכו ליניעה דחופבעים וכולרכו לבפיי׳ ע"ז, וכחמת רלון הש"י היי גיכ לום שיהיי הירחה נהבע בלב ולח ילטרכו לבחירה רה כחידה של מחט בההחלת החתדנ"ם בהפילה לומר מן אתה ולמה לכפים הר ושלעשה בהכרת ויגיעת בשר בכפיים ילר מו לנו לב לירחת ובהשרת לב האבן ולא ילטרד לכפייד חבל לח היי להם לב לדעת ונבקש עיו, וחף מרעיה לא קאים אדשמא דרביי לוחר להם וה עד שיף ת' שנה כחים שם בעיין (ה' רעיב) כי גם הוא דימה שרלון כשיי בכפיית הילר ביניעת חדם דוקת שעיו היי כפיים הר פי פרנם למי הדור והמפרון שברור נורם חסרון מה בשרנם ב"ל כידוש, ומה שישראל לא היו 'מדיין בשלימום זה שיביו לחוים להתעורלת מפילה זו כי בהמת נס החעוררת החפלה מהשףי דעיר תיהנו ד' שפתי חפתה קידם התפילה וכידוע פיי מפלחי שגורה ששנור ושלות מלמעלה, ותלו הי׳ ראויים לוכות לכך הין מחשוררים להחפלל ע"ו מן השמים ועוד כלת נחן די לכם לב לדעת ונו' דכם לא ידשו משלמם כי השיי לא נמן להס פדיין לב זו לדפח חה גרם שנם מרפים לה שורה היחם לבקש זה, וביתי החשורש בחו כיי כדור של הפחלת חבמי חושבשים ומחרבת לנם נחקש בלבם החשק הגדול ליניעת הושבשים שנגלה לכם חו חיך עדי החיבר כת חוד יותר ברול בשנין שהיי בבזירת הַמן שע"י נוירמי להיות שתירים ליום הוה הוכרתי להפך בדבר שיהי הנוירה לביות היהידים עקידים ליום הוה להנקם מאייביהם וה" מחיית עמלק עלים ולוכות נקדיםת היום קבוע לדורות למשחה עד דנ"י וכוי. שהית השנת סודות המולה שלמעלה מהדעם שהות חבור החו"ב שהם בחופבים ובבעים המחנלה כלב כדי וידוע מויהים דהנולה שבקורה שבהם כשר ופסול ממה ושהית כו'

Talmud Yoma 22h

שיין ממו ה דרובן איפרוש איפרש מינים - מינה ממו ל יולן מים אים א דילואי למשימו המו המומה דמונה נקש לו לכל מיפוד מיין ממו ה מרשה עד בשביל חורים ים לומר מדולו כהיב חלו וחוב ופיסב שהו שם מדם למפוכה ננו: מיסוינה לדינה י בכל למם מבשה כמם השר וכמים ארממחים ומים מברכ אמה וסים נכוק . לאן שנדי תרסם נול לות ואוא תרם השליך לתח נילוי מריום היו המריים הנילי פריום וכם שנם אמפיסם חודה ומני התכום: ויכחים נמלום. לום להום כל חוד מלוו מאו תורה אוד המלך וכוד לתרמב ועוט הכולוףם: כתיב והיה מספר ככי יפרול כשל או דילטא כר שאמה יסוד ואכזה סובב חיקו: סם חצמה חום נהו ממן: כמב לה אם היו שניהן שייו הכמונת אומר להם מלי ולו מרנים נכניו דשול סישה -הצביש וכר: הנא הרציאו אונכשתיכם לכניו כמה כמהר ומדכמת הידו כדיך לחלות תיכצינת לדירות מסייע ליה לדבי יצחק ולחוב מכל כמה מי שהחביה בנורו ראצר רבי יצחק "אסור לטנות את ישראל שתר חמש שחו משל פחום אפילו לרבר מצוה דבתיב "רפסדם בבוקרים מומס ל לישה נחום מיחה נומל מלכות וחד נכשל בשפים ולה מלפום פחקף לה רב אשי מכשי דושי בום לישנא רפיבוק דוא ודילפא שבא רכתא הוא לי לועה: הזרים ודכמס פסכם רביבוק הוא הדיבא שבא רשות הא להו מהמים נכף יותר מספי עם היים בהלמן במלא מהבאסילמים להו מראל מסף יים ונכן או מר מס הלמן במלא מהבאסילמים להו מראל מסף יים ונכן שאל את העם הנקם במלאם במלאם מלים: על יים הלמן: למן מאר את העם הנקם במלאם במל יישבע שאל הרועה את ישראל עובר בלא מני מו ימס המשון: משך רבי אלעור כל הפונה את ישראל עובר בלא מני מו מו מני מו למו : שנאכר "חדה כוסבר בני ישראל כחל הוסביי הו ממים מיני מו ממים מו כמשירו לחלק נחלמי וכחי מופר נחלה (מופר רא מלום ב מופים מלוכי פות מנסינים יבייריה בי אשר לא יכד "רב נחכק בר יצחק אכד עובר בשני לאין שנאכד לא יכוד ולא יכופר אכור לוכו: לה נוסכה - לחורך יונים: כדי פוסובד רבי שמאל בר נחמני ר' יונחו רכי כחיב अर्थ कट संबद्ध गर्म किन् והיה מספר כגי ישראל כחול הם וכתיב ויתנאו המלכים הינאים מוכעו על אשר לא יכור ולא יספר לא קשיא כאן כוכון ישרמל אבל דור מרום סמואבים אחלב -+++ ששראל צושו רצוני של ססם כאו בומו כולה של שרנים י דום משפחה : שאין ששין רצ'תו של מסום ירבי אבר משם כמנש שחול - לכון לידי דכר שכניו אכא יוסי בן דומתאי לא קשיא כאן בידי כישל חמש חלכים: מפני - שתפחילת בם ביישוק ארם כאן בידי שטים אטר רב נהילאי ברי מלסים מחל של כבורו תילה של שמב שה ושורם: מולחים כחול של לבור חיל של מולחים של המחים: קורם כרוף לחלוך: ולחול של להים שם חלים המשיני - ותמקנו להעילה באיניו שם בייני לע קורות מיושה קורו יחלוך שלים כים קופות אידי אכצ' שביאל כיון שנחבינה ארם פרנס על הציבור מתעשר מעיקרא בחיב ויפקרם בבוק ולבסף כתיב הפקדם במלאים ודילטא בדידו איב באר רבודא דבילוא יוירביטפימייהיסטי(ו) (מו) מממיסומים יושיפים: של חברי כום כן ימיני ויל ההית कारे तेतर की गता में इंकाइ कार कार כשננה חשיב ליה דכתיב שניון לחד בנודל "אכזר ר' כעי על עסכן נודל כשעה ^{המ} שאבור לו הקב"ה לשאל "לך והבית אח_{דום} שמים שמול מודש : עסלק אטרוכת נפש אחת אסרה תורה הבא ענלה ערופה כל תנפשות הללו על ארון כמה וכמה ואם ארם חפא בהמה מה המאה ואם נדולים

התיינה המוציה במוצה במה המאי יצאת כת כל האכרת לו "אל תוד עדים דרבה ובשתה שאכור לו שאל להצג מאל. מאל מאל מאל ב שאת המיים של יום במוצה במוצה במאו יצאת בת קל האכרת לו "אל תוד עדים דרבה וכבה שונה בשאכור לו שאל להצג מאל מאל ב השבי היום של מוצי בברגים יצאת בת קל האכרה לו "אל תרשע הרבה אכר רב דונא "כבה לא דלי ולא של ב המינוי בשנו מרנים נברא דכורה סייעיה שאל בארת תעלתה לו רור בשתים ולא עלתה לו שאל בארת כאי תיא אי שמינו נואי אי שמינו נואי שהקת שמונות בעשה ראנו והא אינא, פעשה דנוב עיר הבהנים אבעשה ראנו בחיב "נרצותי כי הפלכתי את שאל שש ש שנו ומרלמים כי רב ידודה אמר רב בשעה שאמר לו חד למפיבושת "אמרתי אתה תניבא תחלקו את השדה ינאה מי ש ייתקומות ושילונית או ישרא שי יותר בת קול האבורה לו הדובעים ויהלען את הבתכות "כן שנה שאול בכולנו "אכור רב הונא כבן שאול יי מנות שבים השלם שבה שלה מעום מעום המש מתקף לה רב נחסן בר תדוק האימא כבן שנה שמלוכלך במים בים לה הים ובצואה לאחיש לה לרב נרגמן מיומא בחלמה אמי נעותיו לכם עומבות שאל כן קיש הדר הוא מיישו ים היסי שלה הים ובצואה לאחיש לה לרב נרגמן מיומא בחלמה אמי נעותיו לכם עומבות שאל כן קיש הדר הוא מיישו ים

בארים או שהוא לי מוצר לעוד לי אומר ל"ק מיד שרט היות מספר כני יייד על יייד לא מיד לא מ

צין סשפים

חוריה מנגן כילר חמטן חמר יוניבונים לים כל לו שלים לרביונים : שישור חופים משרע דור ום׳ י מתה לי לדכ שילם יוכר

מתרבונותה חצול דילמת מוד המטרע סים בשביל מעשה חארים חי כמי חם ממרש בשביל כח שבם כיסו דמד מחיבר דילד חמנון והמב וחבבים בשכיל אוכיה ומנלו דלה נמכם בשכיל חוריה וייל מדכחיב וחום כרנם מרב כני מפון וורפים בערק כ" לקידושין (דף מני) פה חולב בני שמוו לו לחום בינות שניו לוף לתריה מחתי לו לחוף נמנם עליו ומה שהתדים מיב מכ מכ מעי ממרבנותם דינמת האמנון והמור בחור הציב לכו לי עד ותמר ומה שממוע נוד חשב לים דכל דכני ללתרים דינד ודלמנון וראבשלום שמתו חבל דסמר לה סוב מיחס ועוד דכת יסת פח'ד סיסס וסה שלפרע פפה חופים כיון שנמרשה נה שה שקול כי בעך להבי חים למימר נסעך מכוד חד העיב לם: הראבור רב קבל חד רחשת שתור שירה של מפנח של שאל כרוזיפה פרק אלו מגלודו (מים דף פה) שניה לחד לשר שר להי

רבינו דענאל מד שלון לדם נמפם של לערו ש לפן תולמה בדיקו: ירושלם איר יותר

מי בון נפרדים חבי לח כי דים כל חקרים

PARDES PROJECT

הוה

Meiri ibid.

אין ראוי להעמיד פרנס על הצבור אלא מי שנודע במדותיו עניו ושפל רוח וסבלן מפני שהוא צריך להתנהג עם הבריות בדרכים משתנים לכמה נוונים זה בכה וזה בכה ולהתאהב צם כל אחד מהם כפי מדותיו. ואם הם במקום שאיו מוצאים כד ועכ"פ צריכים למנות אבירי לב וצוי מצח, יזהרו שלא למנות אנשים תקיפים כ״כ בכל ענין שיהו סבורים על אותו מינוי שיהא מוחזק בידם לעולם ושהם הראויים לכך יותר צל שכיניהם מחמת תקפם עם מה שיודעים בעצמם שמעלת אבותיהם מסייעתם שזו היא סבה להם להוסיף כמכאוב הגאוה והעוות. אלא אנשים שיכירו בעצמם שיש ביניהם ראוים לכך יותר מהם, ואם הם כופרים בכד שימצאו מי שיודיעם האמת וישמיע להם את הראשונות. דרד צחות ודרך הפלגה אמרו אין ממגין פרנס פל תצבור אלא אם כן קופה של שרצים חלויה לאחריו כלומר אף על פי שהוא הגון בעצמו שאם תווח דעתו פליו ויתנאה על הצבור שלא לשם שמים אומרים לו חזור לדון את צצמך והבם אל אחריר וכן אמרו מפני מה לא נמשכה מלכות שאול מפני שלא היה בה שום דופי ר"ל רופי של משפחה ומתוך כך היו מתגאים על הצכור שלא לשיש יותר מדאי ו

Maharsha ibid.

משרם דוד מגופים שנלפרט דוגמת כקרן ועוד ד' ילדיו נוסף וכזם יחיישנו כל מה שדקדקו התוס' בזה וחין להאריך וכפנין זה לפי שדימה את אורים לפני שיש לו כנשה אתת ודוד לפשיר אתר דוד של פלמו נחפלה שנם הוא פני כמ"ש כי פני ואביון אני ופ"ש שכבנין בהמ"ק אתר ואגי בפניי הביניתי לבית ה' ונו' עמשירותי אינו שלי רת כולו לה' וק"ל: ששה חדשים נופרם כו' דכתיב ישונו לי ונו' . תפורם פרק חלק: קבל דוד לשון הרם כו' ולח קבל. מפורש פרק נמה בהמה ט"ע: הא מיפרעו מינים כו' . יש לדקדה דהה לאו מינים חישרעו וח"ב הדרה קושיה לדוכתים דכה"ג לאו מינים חישרעו בהססה זיש ליישב דחלוחת החלכית כחלו חיפרסו מיניה חשיב ודו"ק: בבן שנה שלח ספם ספס חסח כו'. דאחר שתור תפא כא' בתפשם דאגג אכל בתוכו היינו קודם שתור לא סים בו שום חפא : בעניתי לכם פלתוח כו' . נרחם דנקם פלתות תשום דיש לחשוב בו הפא גדול בתה שלדף אחל דוד מלד הקנאם בו לפי ענינו ואתרי' פ' שואל כל מי שיש בידו חנאם עלחוסיו נרהבין ע"כ אתר נעניתי **לכם פלמום שאול דכמו שנקבר בפלמות כדכתיב ויקחו את פלמותיהם וגו' כן הן עדיין קיימין ולא** נרקבין חלד קנאה לדוד ודו"ק: **הקלידה לו מאמצריו כו". נכסה דנקס מאמוריו דלא כו**ה אינסריך לים לגא לתמושים דלם איירו אלא בדופי שאינו נגלה ותפורסם כ"ב דוגמת אתורוו. וכתו דופי ממשפחת כחם דותית שפרט"י דופי של מלפות בית דוד פסים מלד אם אבל דופי שמלד אב שכוא מפורקם במשפחה הוא בנאי למלכות גם לדין של ד"ב דגעי אב מישראל ופסול כרק אתו מישראל ולים נחי אפשר דנסם נתי סופה של שרלים שהשרבים איכן תנולון כ"כ כם כתו מלד משפחת אם וסייט כתי שא"ל. תור לסמוריך בעסול שאינו נגלם כ"כ ודו"ק: בופני שמחל על כבודו שנאמר ובני וגו' . ואמרי' פ"ק דקדושין דתלך שמחל על ככודו חין כבודו מחול ושם מפורש דחסור לתחול כבודו לפי שכוח כבוד כמקום: כל ת'ח שחיט נוקם ונוער כנחש כו' . הדתיון כנחש שהחדם ישופך רחש במקום פיקר חיותו זאתה לא משופנו רק במקב המתום היותר שפל כן יהיה נקימה ונסירה של ת"ח גם אם פשה אדם כנגדו דבר גדול לא ינקם בו רק בדבר קען חהו שאמר כל שאינו עושה כן דהיינו שאינו נוקם כלל או נותם ב"ל בדבר בדול כ"ז אינו מ"ח שביה לו ללמוד ממעשה נחש:

והטניו במה שדקדק לומר לכד יחסו וכו׳ משא"כ בלא"ה והוא דוכרנו דא"א לחבר ב׳ הפכי' הנק' שלום כי אם ע"י בחי' ממוצעת ומר דאו יש לו חיבור ושייכו׳ עם בחינה זאת וגם יש לו חיבור עם בחינה שכנגדו והנה כשיש בחי' ומדה גרועה לחכם וצדיק וברשעים יש קצת מדה טובה או יש מקום חיבור זה עם זה ומשא"כ אם הצדיק בתכלית השלימות והרשע בתכלית הגרעון אין מקום חיבור ביניהם ולכך אמרו מפני מה לא נמשכה מלכות שאול מפני שלא היה כו דופי (יומא כבו) כי צריד שיהיה סופה של שרצים תלויז אחריו אז אינו גבה לב ורוח ונתחבר עם כל המדריגות הנמוכין ועולה עמהן.

11a. Numbers 27:15.16

כמדבר כו פינחס:

11b. R. Zalman Serotzkin, Oznaim LaTorah, loc. cit.

אלהי הרוחת לכל בשר. מנה צליהם מנהיג שיהא סובל כל או"א לפי רצתנ. רש"י. אבל ה' ענה לוו "קח לך את יהושע בו נון איש אשר רות בו" לאמר. אמנם טוב שיסבול המנהיג דעתו ורוחו של כל ארא, וילמד תועים בינה בדברי נועם, אבל. יחד עם זה ישאר המנהיג איש אשר רוח "בו", רק "רוח" אחת. רות התורה והאמונה הטהורה, וכל הדוחות לכל בשר"י אשר בעדתו, לא יזיון אותו אף זיו כל שהו מירוחו", רות אלתים ודעתו. דעת התורה (סרוב לזה שמעתי מפי גיסי הגאון הקדוש ר' יצחק אייזיק הירשוביץ הי"ד, אב"ד דווירבלן).

איש על העדה. ולא תחת העוה... יפקד די... איש על העדה. כשצלה אהרן אל הר ההר למות שמה. נצטוה משה לקחת עמהם את אלעור בנו ולמסור לו תיכף את הכהונה הגדולה. ולמה במשה לא נאמר לו. בשצה שנצטוה לעלות על הר העברים, מי ימלוד תחתיו, צד שהוכרת להתפלל "יפקד ה'"ז וי"ל שמיהר ה׳ לבשר לאהרו, שבנו יורש את כתרו, אבל לא מיהר לגלות למשה שאחר ימלוך תחתיו ורק כאשר אמר: "יפקד הי... איש צל הצדה", לא הסתיר ממנו את האמת. דוגמא לזה נססקה הלכה בשריע יריד סיי תייב, שאין להודיע לפרוב שמת לו מת. אבל אם הוא שואל אין לו לשקר. רק יאמר לו את האמת.

Chidushei HaRim

אשר יצא לפניהם וניי כי המנהיג צריד מטודם לפנות הדרד וצריד לעבור בכל המקומות הרצים וכל מקומות טובים שלא ימעו הבאים אחריו ובעניו מרגלים וזה אשר יצא לפגיהם כמ"ש צא וכבוש הדרך לפגיו והיינו על העדה להיות הוא הפסיד ממשיר שפע חיים וברכה על כל העדה (כ).

11d.

Malbim, HaTorah V'HaMitzvos

"ולא תהיה עדת ה' כצאו אשר אין להם רוצה" -- למה הוסיף אשר אין לתם רוטה:

אלא חסרון רועה רחתני מורם מעם אינו מורגש בהעדרו בלבד, אלא גם מצד שמתמנים מנהיגים פחותי ערך שאינם נבדלים משאר העם וזה דומה לעדר אשר אין להם רועה. והתיישים הם העומדים בראש העדה, שבודאי אינם יכולים לדאוג לצרכי העדר. כר הם עדת ה'. אם אין פרנס חשוב ומורם מעם. מתמנים הפחותים שעינם לבצע ולכבוד. ואינם דואגים לטובת העם. (התורה והמצוה)

Maimonides, Laws of Kings, Chapter 2:6

שופינים. הלבות מלבים פ"ב ני ביוב"ו (כ"ו

במת מענה

כשקים רופש ש"מ מושר בכשלו ומתנקו חוושכן וכורם לו רכי דבי כבי כבי לפ קשם

בם בנועם כם בשונים ופרסף בנושם פכבר

מישות, ועם הוז קער כסק: פינ א בעת שנג על נגע משט וס'.

פ'ל הבהרון (קין נ"ה) מיל הבהרון (קין נ"ה) מת שהוד סחו מים למט ורנמי המו וכונד

שות שהעוך שהו לה עם מסור רבוד מנו הוכנד ביל ישנול בנינו ללה לרך ליבור להי למנו מכר רבול לעים בביחו לו משחי ולכוב ספר

מתים מסור לנמונ רשלי שנשמר הנסה נמנו

לכם פנו הפרכה היפרה לכיי ומשב ע פינו

מית מתו וכל לף כמום שם מתן כל מים שברה לי מני מליב כמל לבים בכרה לי מני נמכ מכר מנדה מינ למצו לי בר

ספרי מנדם רק מילכ משפר דמרי מנחרה .

רם לדתוק וספר פרכים כפרם דבי שני (מ לריכה נססי שרום ביר קחבר כם דפסר נכי

"ד שלם ישושה כשל מחרים ומשפה דבר ום

וכן פעים מל הפנן לוכר חם". ממצטות מרק כמצטות המיך ק"נ) שמרק בשם רכי (מצי ודלמם לם יצ'), וכן מצים כל הפלך וחם", מרק לצ' כן כלאף ולם ידלו והי המסכם של ידמור מושמה בשל הידמי המשום הידמי למצי ידמור מושמה בשל לידמי הידמים של ידמור מושמה בשל הידמי הידמים בשל ידמור מושמה בשל הידמי של הידמי הידמי בידמי בודע הידמים בידמים בי להי אני רני מי מיי בריה נהק שהי בקור מה מהן ומי מיק כהן ככון שם כדים מין בקור פתר מהן ומי מיק כהן כהן בקור פתר מהן ומיי מיק בהן מהי מיקי מויי מויי מויי

נחל מבנים כלבה דניע. ומים כיון שכים פלוב מיוהום לבין למה לם פרו חיים בילו בחיים ובשבר הבחיו פום לכתוב ספור כית מנה נו ב הנמנג כו מון פיבול ס"ם לפומר. ו"ל שכבר שום פוסב בכוכות סיה ומם כמנ כל פנסי הריקן בל ב"ם והכפ נה מוב נכ פוח מוכ חולי כפור תרפים כוכ בומב למשר משר מחודם להחם ברחם למשר ברחם ומנסה עמר חלהם פסומה לו בניה ומיו להס פחולה נונכם כמו שום ליחה כחו ome mote area area also eme לעבי סמיב. והפנים ברים זה למי פניב רהוה כום נכמב כים מיסים שנב מוסה בצוש ום לל מוקים שני שיפי כ' לנוף פסה ולסבר פורך כשל מתוד כמו פספים הזה במטר באותו ומים מסים דמות ממט כר יכים כ"ם כעוו חביד פום יסים ופוא פפם:

ב לא ירכל נו מים וםי , שם במנוכ פלונה! ל בשים שלם שמתם משרם חלים לב שדוד ע בשים שלם שמתם משרם חלים לב שדוד שבץ לי עם כדים בחברון ופ"ל מנים ולם מכם נמה בלו הקדמה שכנו של שנם כא מוטלום שם כלו ישם ועום לשם כן נמת שמו נגל ועובים כן ל נסנה ומשם בנים שנים ומשם הנים כה הדים מותנון ומנים ושם בכן למלך מונד כשונשה חדים מתך ני דשקםי ככפור וכם כמיב רכה מוד פור מנוצים ופים לידושלים וכשר למליי שמתכ עשרה המ"כ מה שלשר תרה כסום וככהה כין נשים ועלבים כלפר ולפי פיכם רבים למ כמת דוד כבים בים נובר עשר שנונים כמה נשמר הם בנים משר כל עלים פיבעם וכיו מוחים מים מד יום שובן וים פנם חומה מיפה כרהב"ר ביום רבים שלה לכן מללבתים להח מוסום ביום רבים שלה לכן מללבתים להח מוסום בת בכת ומחם שתם לה כד לכ בכם מכם כשר כשים לו כוב שפים קדם פינים ולש כיו לכן בנים וכיח פום כשם זור פום יוסר מכם בכם פ"ב לם נמקיים כדוד מפות כוכים זמר דכבודים מצור פלמות למניי במני פבוב

אלטו ודאב"ד ול שי מובר פוני נווד בם נמים מולבמת במינור לו שן פונים ומציצים לך מסכן וממו נולה לי שו שן : ಇ ಉಬ್ಬಿಯ ಚ

מש כל מש ומשך משרכים מפיל מסים למודים בשישאל לו במשפם האודים. וכן מצווה על זיבולך לכבד לוכדי התורה. וכשיכנסו לפניו סנהדרין וחבמי ישראל ישמר לפניהם רושיכם בצדו. וכן היה יהושפם מלך יהודה עושה אפילו לתלמיד חבם היה עומד מבמאו ומנשהו וכורא לו רבי ופורי . במה דברים אמורים בומו שיהיה השלך בביתו לכדו הוא ועכריו יעשה זה בצינעה. אבל בפרחסיא בפני חנים לא יניטה. ולא יעמוד מפני אדם. ולא ידכר רכות. ולא יקרא לאדם אלא בשמר

פרק שלישי

א בעת שישב הפלך על כפא פלכותו. כותב לו פפר תורה לעצמו יתר על הספר שועיתי לו אכותיו. ומניהו מספר העורה על פי ביה דין שי שבעים ואחד, אם לא הנידו לו אכותיו או שנאכר כותכ שני ספרי תודה. אחד סניתי בכית ננזיו שתוא פצווה בו ככל אחר סישראל. והשני לא יווו מלפניו. אלא בעת שיכנס לכית הבסא. אי לבית השרחץ. אי למסום שאין ראוי לקריאה. יוצא למלחמה הווא עמו. נכנס והחא עמו. יושב כדין והיא עשי. מיסב והוא כנגדו שנאפר והיתה עש ושרא בו כל ישי חייו : ב "לא ירבה לו נשים. יש יש ש פיש מי מל אשר שד. מי ספי השמיעה למרו שהיא לוכח עד שמינה עשרה נשים

כרי כים כומנ מים ושני מכני: יוצא לפלחסם וכך עד וקרא עו כל יכי טייו. משנת 20 נלשון כזכ ופייחי לכ מוקלת בי כל יודי ווייו דמשמש כל כמו שבום ודי ופייב יום מננט נכים שם:

אל הימת ודה משרה. ב לא ירום ל מים חו". בשת 20 (וף ליל) על ירובי לי בים לול ה"ם. ורשו בחלה" ה"ח ה"ל או ה"ל משר להקות של רבים בנשול ברול רולים על מו ה"ל מו מו ה"ל מ שבות נוסם במו של המשום של שבות בכים מו להם שבה משבה ואם לשבה לבים במו ומצי משום במו המשום במו המשום במו משבה מ שבות נוסם במו של המשום של שבות בכים הוא להיים במו משבה במו את בים הוא משבה במו המשום של היים במו המשום של היים משבה במו את בים במו משבה במו של היים במו משבה במו משב משבה במו מ בשיב לחלידי ו"ם כידי לובה ליב חומים: לך חו"ב מסמום קרם לין פרוי לם לוכים ולם למחברי וכם משר זובים לובים בל ובים ודו בש זפרבוד

לחם משנה

מנדל עח

13a. Sotah, Chapter 9, Mishna 15

ּוְיִרְאַת חֵטְא. רַבִּי פִּנְּחָס בֶּן יָאִיר אוֹמֵר: מְשֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָשׁ, בושוּ חֲבֵרִים וּבְנֵי חוֹרִין, וְחָפוּ רֹאשָם, וְנַדַּלְיְּלוּ אַנְשֵׁי מַצֲשֶׂה, ּ וְגָבְרוּ בַעֲלֵי זְרוֹעַ וּבַעֲלֵי לָשוֹן, וְאֵין דּוֹרֵשׁ וְאֵין מָבֶקֵּשׁ וְאִין שׁוֹאֵל; עַל מִי לָנוּ לְהַשָּעֵן? עַל אָבִינוּ שֶבַשְּׁמַיִם. רַבִּי אֱלִיעֵזֵר הַנָּדוֹל אוֹמֵר: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׁרוֹ חַכִּימֵיָא לְמֶהְוֵי כְּסָפְרַיָּא, וְסָפְרַיָּא כְּחַזָּנַיָּא, וְחַזָּנַיָּא כְּעַמָּא דְאַרְעָא, וְעַמָּא דְאַרְעָא אָוְלָא ָוְנָדַלְדְּלָה, וְאֵין מְבַקָּשׁ: עַל מִי יֵשׁ לְהִשָּׁעֵן? עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. בְּעַקְבוֹת מְשִׁיחָא חָצְפָּא יִסְגַא, וְיֹקָר יַאֲמִיר, הַגָּפֵן חִתּן פִּרְיָה וְהַיַּיִן בְּיֹקֶר. וְהַמַּלְכוּת מִהַכּּוְרְ לְמִינוּת, וְאִיןְ חוֹכְּטָה: בַּיִּת נַעָּר יִהְיָה לונות, והגליל יחוב, והגבלן ישום, ואנשי הגבול יסובבו מעיר ָלְעִיר וְלֹא יָחוֹנְנָנּ, וְחָכָמַת סוֹפְרִים תְּסְרַח, וִיְרָאֵי חָטָא יִמַּאָסוּ, וְהָאֶמֶת תְּהֵא נַעְדֶּרֶת: נְעָרִים פִּנֵי וְקַנִים יַלְבִּינוּ. וְקַנִים יַעַמְדוּ מְפְנֵי קטנים. "בַּן מְנַבֵּל אָב, בַּח קַמָּה בְאִמָּה, כַּלָּח בַּחָמוֹתָה, איבִי אִישׁ אַנְשֵׁי בֵיתוֹ" (סיכה ז. ו). פָּנֵי הַדּוֹר כִּפְנֵי הַכֶּלֶב, הַבֵּן אִינוֹ מתְבַּיִשׁ מָאָבִיו: וְעָל מִי יָשׁ לְנוּ לְוֹשָּעֵן? עַל אָבִינוּ שְׁבַשְּׁמֵים. רַבִּי פּנָחֶס בַּן יָאִיר אוֹמֶר: זָרִיזוּת מְבִּיאָה לִידֵי נְקִיוּת, וּנְקִיוּת מְבֵּיאָה לִידֵי טָהָרָה. וְטָתָרָה מְבִיאָה לִידִי פְּרִישׁוּת. וּפְרִישׁוּת מְבִיאָה לִידִי ָקַרָשָׁה, וּקָרַשָּׁה מְבִיאָה לִידִי עֲנָוָה. רַעֲנָוָה מְבִיאָה לִידֵי יִרְאַת חֵטָא, וְיָרָאַת חֵטְא מִבִּיאָה לִידֵי חַסִּידוּת, וַחַסִּידוּת מִבִּיאָה לְידֵי ווּיחַ הַקֹּבַשׁ, וַרוּחַ הַקּבָשׁ מְבִיאָה לִידֵי תְחַיַּת הַמְּתִים, וּתְחַיַת הַמְתִים ַבָּאָה עַל יִדֵי אָלְיָהוּ וַכוּר לַטוֹב. אָמִן.